

Djela Ivana Rabuzina kao poticaj za likovno stvaralaštvo u dječjem vrtiću

Ivančan, Doroteja

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:505012>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-15**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**DOROTEJA IVANČAN
ZAVRŠNI RAD**

**DJELA IVANA RABUZINA
KAO POTICAJ ZA LIKOVNO STVARALAŠTVO
U DJEČJEM VRTIĆU**

Čakovec, srpanj 2024.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)**

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Doroteja Ivančan

TEMA ZAVRŠNOG RADA: Djela Ivana Rabuzina kao poticaj za likovno stvaralaštvo u dječjem vrtiću

MENTOR: red. prof. mr. art. Ljubomir Levačić

SUMENTOR: Andrija Večenaj, predavač

Čakovec, srpanj 2024.

SADRŽAJ

Sažetak	3
Summary	4
1. UVOD	5
2. RAZVOJ LIKOVNOG IZRAŽAVANJA I STVARANJA KOD DJECE.....	6
2.1. Razvojne faze dječjeg likovnog izražavanja	6
2.2. Faza izražavanja primarnim simbolima	7
2.3. Faza izražavanja složenim simbolima.....	7
2.4. Faza intelektualnog realizma.....	8
2.5. Faza vizualnog realizma.....	8
3. ULOGA ODGOJITELJA U DJEČJEM LIKOVNOM STVARALAŠTVU	9
3.1 Postupci ometanja stvaralaštva.....	9
3.2 Postupci poticanja stvaralaštva.....	11
4. UMJETNIČKO DJELO U LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU	13
4.1. Pristup likovnom djelu	13
4.2. Promatranje likovnog djela	13
5. IVAN RABUZIN	15
5.1. O Rabuzinovim djelima	16
5.2 Recepcija	18
6. REALIZACIJA LIKOVNIH AKTIVNOSTI.....	19
6.1. Prva aktivnost: Viđenje/izgled djetetova svijeta („Moj svijet“, 1962.).....	19
6.2. Stvaralački dio.....	20
6.3. Druga aktivnost: Izrada vlastitog velikog cvijeta /zamišljanje/ prikaz („Veliki crveni cvijet“, 1969.)	23
6.4. Stvaralački dio.....	23
6.5. Treća aktivnost: Zamišljanje/viđenje/izgled neba („Stotine oblaka“, 1972.).....	26
6.6. Stvaralački dio.....	27
6.7. Četvrta aktivnost: Viđenje/zamišljanje šume („Zelene šume“, 1965.).....	30
6.8. Stvaralački dio.....	31
6.9. Peta aktivnost: Prikaz cvijeta božura („Grm božura“, 1970.)	34
6.10. Stvaralački dio.....	35
7. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA	40
PRILOZI.....	42
IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA	44

Sažetak

U ovom završnom radu govori se o umjetniku Ivanu Rabuzinu, njegovim djelima i načinu na koji ta djela služe kao poticaj za likovno stvaralaštvo kod djece u dječjem vrtiću. Rabuzin je hrvatski samouki umjetnik, poznat po lirski inspiriranim pejzažima i jedinstvenom koloritu, što njegove slike čini idealnim sredstvom za poticanje kreativnosti i mašte kod djece. Naglasak je na važnosti umjetničkog djela u odgoju i obrazovanju djece, ključnoj ulozi odgojitelja u poticanju dječjeg stvaralaštva kroz adekvatne postupke, ali i na postupcima koji to stvaralaštvo mogu ometati.

Rad je podijeljen na teorijski i praktični dio. U praktičnom dijelu provedeno je pet likovnih aktivnosti s djecom odgojnih skupina „Bubamare“ (od 5 do 6 godina) i predškolskom skupinom „Pčelice“ (od 6 do 7 godina) u Dječjem vrtiću „Sretna djeca“ u Novom Marofu. Aktivnosti su bile inspirirane Rabuzinovim djelima i osmišljene tako da potaknu djecu crtajući i slikajući po vlastitom viđenju, zamišljanju, maštanju i sjećanju. Djeca su se koristila različitim tehnikama i raznovrsnim materijalima, što im je omogućilo individualno se izraziti i razvijati svoje vještine i sposobnosti.

Teorijski dio napisan je uz pomoć stručne literature o likovnom izražavanju djece, njihovim razvojnim fazama, ulozi odgojitelja i o važnosti umjetničkog djela u odgoju i obrazovanju. Praktični dio rada opisuje likovne aktivnosti inspirirane umjetničkim djelima umjetnika Ivana Rabuzina.

Ključni pojmovi: Ivan Rabuzin, dječje likovno stvaralaštvo, umjetničko djelo, kreativnost

Summary

The topic of the thesis concerns the artist Ivan Rabuzin and the incentive his work represents in the artistic expression in kindergarten children. Rabuzin was a self-taught painter renowned for the lyric landscapes and unique array of colours which makes his paintings an ideal media for engaging children's creativity and imagination. The thesis emphasises the importance of artwork in children's education and upbringing as well as the key role of the educator in inspiring children's creativity by means of adequate strategies but also in activities restricting children's creativity. The thesis is divided into a theoretical and practical part. The practical part presents five artistic activities with children group "Ladybirds" (5-6 years) and a pre-school group "Bees" (6-7 years) in the "Happy children" kindergarten in Novi Marof. The activities were inspired by Rabuzin's paintings and aimed to encourage children to draw and paint according to their own impression, reflection, imagination and memory. The children used different techniques and materials which enabled them to express themselves individually and to develop their own skills and abilities.

The theoretical part is based on expert literature on children's artistic expression, their developmental stages, the role of the educator and on the importance of artistic work in education and upbringing. The practical part describes artistic activities inspired by the work of Ivan Rabuzin.

Key terms: Ivan Rabuzin, children's art, artwork, creativity

1. UVOD

Za završni rad odabrala sam upravo ovog umjetnika jer potječe iz obližnjeg mjesta blizu vrtića u kojem sam provodila aktivnosti. Djeca su već bila upoznata s njegovim slikama i djelima, a sudjelovala su i na izložbi njegovih radova u Kulturnom centru „Ivan Rabuzin“.

Rabuzin je jedinstven umjetnik naivac čija su djela inspirirana prirodom i njegovim rodnim krajem. Njegove slike prepoznatljive su po vedrim bojama i jedinstvenim oblicima, te su se lako povezale s dječjim viđenjem svijeta. Moj zadatak bio je motivirati djecu, inspiriranu njegovim djelima, da promatranjem, viđenjem i zamišljanjem stvore vlastite slike.

U ovom će se radu prikazati razvoj dječjeg likovnog izražavanja i stvaranja, uloga odgojitelja u njihovu likovnom stvaralaštvu, biografija Ivana Rabuzina i najvažnije o njegovim djelima, te uloga umjetničkog djela u likovnom odgoju i obrazovanju. Također će se prikazati dječji stvaralački radovi inspirirani Rabuzinovim djelima. Cilj je prikazati kako umjetnost može biti alat za razvoj dječje mašte i kreativnosti i kako djeca kroz likovno stvaralaštvo mogu izražavati svoje emocije i doživljaje. Važnu ulogu u zainteresiranosti djece za umjetnost ima stav odgojitelja prema umjetnosti. Djecu možemo potaknuti na likovno izražavanje ponudom raznih materijala i tehnika, te osiguranjem mirnog i sigurnog okruženja. Važno je prepoznati da je svako dijete individualno i jedinstveno. U vezi s tim, u likovnom ih stvaranju ne smijemo forsirati ili požurivati, već im trebamo dati vremena koliko im je potrebno.

Kroz ovaj rad prikazat ću kako Rabuzinova djela mogu poslužiti kao izvor inspiracije i kako se njegov stil može prenijeti na dječje radove. Također ću istražiti kako likovno stvaralaštvo može pridonijeti razvoju drugih vještina u djece (motoričke sposobnosti, koncentracija i sposobnosti kritičkog mišljenja).

Na kraju, cilj mi je pokazati da umjetnost nije samo sredstvo izražavanja, već i važan element u cjelokupnom razvoju djeteta. Umjetnost pomaže djeci da bolje razumiju sebe, svijet oko sebe, te ih potiče na istraživanje i razmišljanje. Dječji radovi inspirirani djelima Ivana Rabuzina dokaz su da svako dijete može biti umjetnik ako mu se pruži odgovarajuća potpora, motivacija i poticaj.

2. RAZVOJ LIKOVNOG IZRAŽAVANJA I STVARANJA KOD DJECE

Djeca se likovno izražavaju stoljećima, no sve do 19. stoljeća sačuvano je malo dječjih radova. Pretpostavlja se da je razlog tomu bilo stajalište odraslih prema djeci jer su njihovo mišljenje, vještine i razumijevanje smatrali nesavršenim i inferiornim, te zato nisu dokumentirali ni očuvali dječje radove (Škrbina, 2013). U dvadesetom stoljeću pojavio se interes za dječji crtež; do tog vremena za njega su se zanimali likovni umjetnici i pedagozi, a nakon toga psiholozi, sociolozi i liječnici (Bodulić, 1982). Crtanje se počelo smatrati načinom na koji dijete izražava svoje osjećaje, misli i unutrašnji svijet (Balić Šimrak, 2010).

„Dječje likovno izražavanje autentično je i individualno te se mora sagledati unutar šireg konteksta razvojnih, emocionalnih, socijalnih i kulturalnih iskustava i faktora.“ (Škrbina, 2013, str. 72). U početku djetetova likovnog izražavanja spoznaja nije svjesna i namjerna, no s vremenom to postaje (Grgurić, Jakubin, 1996).

Tijekom likovnog izražavanja dijete rješava probleme, istražuje te na vizualan način prikazuje svoje ideje i viđenje svijeta oko sebe. Tijekom procesa ne pokušava prikriti svoje osjećaje, već iskreno govori o svojoj aktivnosti (Škrbina, 2013).

Belamarić (1987) u svojoj knjizi ističe da će se djeca stvaralački izražavati i oblikovati uvijek onda kad im je dana sloboda da budu ono što jesu, da vide na svoj način, misle svojom logikom; drugim riječima – da imaju pravo na svoje individualno stvaranje i izražavanje.

2.1. Razvojne faze dječjeg likovnog izražavanja

Djetetov likovni izraz ima faze uzrokovane godinama starosti, mišljenjem i odnosom prema okolini (Grgurić, Jakubin, 1996). Oblici likovnog razvoja slični su kod sve djece i zbog toga se razvojne faze dječjeg likovnog razvoja mogu smatrati urođenima. Promjene u likovnom razvoju kreću se od primarnih simbola, preko izražavanja složenim simbolima, do faze intelektualnog i vizualnog realizma (Grgurić, Jakubin, 1996).

Većina periodizacija sadržava Linquetov model (modifikacija po Wildloecheru, Beisl, 1978) u kojem su navedene tri osnovne faze (Grgurić, Jakubin, 1996), a to su: „faza šaranja kao početak likovnog iznošenja; faza dječjeg odnosno intelektualnog realizma kao početak namjernog prikazivanja i faza vizualnog realizma kao napuštanje dječjeg realizma, kao propadanje dječjeg crteža“ (Beisl, 1978, str. 3).

Važno je spomenuti da se svaka faza dječjeg likovnog izražavanja nadograđuje na prethodnu te nijedna faza ustvari ne nestaje (Grgurić, Jakubin, 1996). Isto tako, sva djeca ne

dolaze u iste faze istodobno; nasljedni faktori i okolina mogu utjecati na odudaranje od norme (Grgurić, Jakubin, 1996).

2.2. Faza izražavanja primarnim simbolima

Ova faza – prema Grgurić, Jakubin (1996) – počinje oko prve godine, traje do druge ili treće godine djetetova života i dijeli se na nekoliko razdoblja. U prvom razdoblju likovni je izraz nesređen odnosno slučajan, to jest odraslima se čini slučajan (Grgurić, Jakubin, 1996). U pokušajima crtanja dijete drži olovku grčevito između prstiju i ne pomiče zglobov. U tom razdoblju za dijete je važno praćenje linija pokretom i uživanje u pokretu, dok kontrola linija nije važna (Grgurić, Jakubin, 1996). Početkom treće godine dijete počinje imenovati svoj likovni rad, što je vrlo važan korak u razvoju mišljenja (Grgurić, Jakubin, 1996). U trećoj godini počinje se uočavati i dominantno korištenje lijeve ili desne ruke (Starč i sur., 2004).

Drugo razdoblje karakterizira kontrolirano risanje gdje su pokreti sve precizniji i vrše se iz lakta i prstiju. U tom razdoblju pojavljuje se prvi organizirani oblik, krug (Grgurić, Jakubin, 1996). To je razdoblje kada se javlja i prikaz čovjeka, univerzalan za svu djecu (Grgurić, Jakubin, 1996). U crtežu pojavljuju se „glavonošci“, dijete na ljudskom obliku prikazuje samo lice, a udovi su nerijetko bez oblika tijela (Herceg i sur., 2010). U fazi izražavanja primarnim simbolima dijete doživljava veliki napredak gdje misao počinje kontrolirati motoriku. Vidljiv je utjecaj vanjskog svijeta na dječji crtež i javljaju se prvi pokušaji simbolizacije (Grgurić, Jakubin, 1996). Upotreba simbola u potpunosti dolazi tek u sljedećoj fazi, fazi složenih simbola (Grgurić, Jakubin, 1996).

2.3. Faza izražavanja složenim simbolima

Faza izražavanja složenim simbolima – prema Grgurić, Jakubin (1996) – karakteristična je za djecu od četvrte do šeste godine. Dijete u crtežu prikazuje sve što ga okružuje; osim toga, može prikazati pokrete i taktilne stvari.

U ovoj fazi dijete precrtava po modelu, ispravno drži olovku i kist, crta prepoznatljivog čovjeka i boji unutar linije (Starč i sur., 2004).

Najveća promjena u ovoj fazi, prema Herceg i suradnici (2010), događa se u prikazu ljudskog lika. Pojavljuje se s više detalja, na glavi se pojavljuju kosa, uši, obrve i vrat; a na tijelu odjeća, ruke izlaze iz tijela, a ne iz glave i završavaju prstima.

U ovoj fazi izražavanja simbolima često se pojavljuju šablone, u likovnom smislu negativne. Najčešće su šablone cvijeta, bora, sunca i kuće (Grgurić, Jakubin, 1996).

2.4. Faza intelektualnog realizma

Prema Grgurić, Jakubin (1996), ova faza počinje od šeste i traje sve do jedanaeste godine. U tom razdoblju dijete prelazi na višu fazu likovnog izraza, pojavljuje se apstraktno mišljenje, veća sposobnost likovnog izražavanja i bolji verbalni izraz (Grgurić, Jakubin, 1996). U prikazu ljudskog lika možemo primijetiti prikaz profila i pokreta, likovni se izraz razvija i bogati.

Razlikujemo neke načine likovnog izražavanja kao što je transparentnost prikaza ili takozvani Rontgenski prikaz, prikaz akcije u fazama kretanja – „vremenska dimenzija“, emocijska proporcija, rasklapanje oblika, prevaljivanje oblika, vertikalna i obrnuta perspektiva i poliperspektiva. (Grgurić, Jakubin, 1996).

2.5. Faza vizualnog realizma

U fazi vizualnog realizma za dječje likovno izražavanje karakteristično je bogatstvo detalja, realističnije izražavanje objekta, uočava se skladnost između proporcija (osobito kod figura), ali i u prostornim odnosima (Grgurić, Jakubin, 1996).

U ovoj fazi prevladavaju elementi prethodnih faza, pri čemu se slika sada gradi kao cjelina, ne nastaje iz pojedinačno sastavljenih dijelova. Koriste se zračna, geometrijska i koloristička perspektiva te se gubi spontani plošni izraz (Grgurić, Jakubin, 1996).

Herceg i suradnici (2010) navode kako se na određeni način mogu pratiti razvojne pojave u dječjem likovnom izražavanju i upotreba raznih likovnih područja.

Vrlo je važno istaknuti da u ovoj fazi likovno izražavanje ne opada, stoga je vrlo važna zadaća likovnog pedagoga da dijete pripremi potrebnim znanjem i iskustvom (Grgurić, Jakubin, 1996).

3. ULOGA ODGOJITELJA U DJEČJEM LIKOVNOM STVARALAŠTVU

Za važnost likovnog stvaralaštva u cjelokupnom razvoju djeteta potrebno je da odgojitelj poznaje procese sazrijevanja u razvitku dječjeg likovnog izražavanja i faze razvoja likovnog izražavanja.

Slunjski (2013) ističe važnost likovnog jezika za razvoj kreativnosti kod djece, te da slobodnim likovnim izražavanjem djeca pokazuju i otkrivaju svoje unutarnje biće, razumijevanje i doživljavanje svijeta, iskustva, misli i ideja. Zato je vrlo važno da odgojitelj svojim djelovanjem ne zaustavi razvoj dječje kreativnosti, nego da ju potiče i vrednuje.

Slunjski (2013) navodi da se kreativnost ne može razvijati „nabrzaka“ i da predstavlja način na koji živimo. Odgojitelj omogućuje razvoj kreativnosti i likovnog stvaralaštva osiguravajući poticajnu i neograničavajuću okolinu dajući djetetu vremena i prostora.

Slunjski (2013) ističe i to da je djetetu potrebno omogućiti da svijet oko sebe promatra „širo otvorenih očiju“ i da svoje doživljaje izražava kreativno i nesputano.

Starc i suradnici (2004) navode da odgojitelj djetetu treba osigurati slobodu u izražavanju, bez podučavanja, kritiziranja, intervencije i posuđivanja odraslih.

Likovno područje u dječjem vrtiću omogućava razvoj dječje likovne kreativnosti, a utječe i na njihovu opću kreativnost (Herceg, Rončević, Karlavaris, 2010).

3.1 Postupci ometanja stvaralaštva

Belamarić (1987) navodi kako do ometanja likovnog stvaralaštva djece dolazi najčešće zbog nepoznavanja i nerazumijevanja funkcije i uloge te sposobnosti u razvoju djece.

Prema Belamarić (1987), načini ometanja kreativnosti mogu se podijeliti u dvije skupine, prvu skupinu čine svi oblici izravnog miješanja i interveniranja u dječje likovne radove:

- a) **CRTANJE DJECI** jedan je od najdrastičnijih primjera negativnog uplitanja u razvoj dječjih likovnih sposobnosti. Nacrtane oblike djeca u konačnici ne razumiju, ali zbog autoriteta odraslih pokušavaju ih oponašati, te dolazi do ugrožavanja prirodnih i svrhovitih načina opažanja, shvaćanja i stvaranja oblika kod djece.
- b) **ISPRAVLJANJE DJEČJIH OBLIKA** usmenim uputama ili izravnim popravljanjem – time se djeluje isto kao i crtanjem predložaka.

Podučavanjem djece kako da nešto nacrtaju ili naprave te ispravljanjem tijekom aktivnosti narušavaju se vlastita viđenja djece i stvara njihovo nepovjerenje u vlastite oblike, te se u njima budi osjećaj nesigurnosti i nemoći.

c) SLIKOVNICE ZA BOJENJE.

Nacrtani oblici u slikovnicama obično su shematskog ili složenog i naturalističkog karaktera za djecu. Tijekom ispunjavanja takvih oblika oni se zarezuju u dječje pamćenje i tuda se vraćaju kad god im zatreba sličan oblik, te se time isključuju dječja daljnja opažanja. Ispunjavanjem oblika dijete postaje svjesno njihove složenosti i prividne realističnosti koje su njemu nedostupne, iz čega slijedi njegovo uvjerenje da uopće nije sposobno za likovni rad.

Negativno djeluju i sve vrste loših slikovnica, stripova, crtanih filmova, shematskih aplikacija i dekoracija te naturalistički oblici igračaka.

d) IZLAGANJE DJEČJIH RADOVA.

Čestim pojavljivanjem i izlaganjem dječjih radova na svim mjestima djeca ih vide, i kada poslije sama žele nešto izraziti, viđeni im se primjeri stalno nameću i zaklanjaju vlastita viđenja i oblike.

e) ŠIRENJE SHEMATSKIH OBLIKA MEĐU DJECOM.

Nerazumijevanjem likovnog jezika kod djece dolazi do međusobnog preuzimanja shematskih oblika, što znači da se onda dogodi masovna pojava praznih, neinventivnih i uniformnih oblika u dječjim likovnim radovima, odnosno umrtvljuje se jedan dio njihovih sposobnosti i njihova duha.

Belamarić (1987.) ističe i drugu skupinu ometanja dječje kreativnosti koju čine neki odgojni postupci i stavovi:

a) VREDNOVANJE I PROCJENJIVANJE LIKOVNIH RADOVA DJECE. Svako vrednovanje, ocjenjivanje, procjena ili uspoređivanje likovnih radova ostale djece pred njima samima blokira njihov osjećaj slobode i spontanost, odnosno sposobnost stvaralaštva. Kada je neki djetetov likovni rad pozitivno ocijenjen, dijete će se dobro osjećati, no ako sljedeći rad ne dobije istu ili bolju ocjenu, osjećaj zadovoljstva naglo pada. Ponovi li se to više puta, dijete će se više povlačiti i odustajati od likovnog rada.

- b) KOMENTIRANJE I PRIGOVARANJE** ima jednak učinak kao i ocjenjivanje; svakim komentaram ili prigovorom, prikrivenim ili pokazanim nezadovoljstvom povrjeđujemo dijete, a to kasnije remeti djetetovu sposobnost i interes za likovni rad.
- c) PRENAGLAŠAVANJE VRIJEDNOSTI**, odnosno pretjerivanje s pohvalama dovodi do zamjene ciljeva, što znači da djeca počinju sudjelovati u likovnim aktivnostima samo zbog pohvale, a ne radi uživanja u samom likovnom stvaralaštvu.
- d) UREDNOST I PRECIZNOST.** Inzistiranje na urednosti i čistoći obično postiže suprotan učinak. „Slučajne mrlje ne umanjuju vrijednost likovnog rada, jer on i nije sam sebi cilj, nego su cilj unutrašnji procesi i svojstva koje je taj rad u djetetu potaknuo, što nikakva mrlja ne mijenja“ (Belamarić, 1987, str. 255).

3.2 Postupci poticanja stvaralaštva

„Djeca će se stvaralački izražavati i stvaralački će oblikovati uvijek kada im je dana sloboda da budu ono što jesu, da vide na svoj način, da poimaju i misle svojom logikom, drugim riječima da imaju pravo na svoje individualno izražavanje i stvaranje u punom smislu riječi“ (Belamarić, 1987, str. 256).

Prema Belamarić (1987) postoji nekoliko načina da kod djece probudimo interes za likovno oblikovanje odnosno izražavanje:

- a) USMJERAVANJE OPAŽANJA.** Najjednostavniji način poticanja djece je usmjeravanje njihova opažanja na neki oblik ili pojavu. U poticanju djece na opažanje najbolje je postavljati pitanja da bismo izbjegli nametanje svojeg načina viđenja.
- b) AKTIVIRANJE SJEĆANJA** je razgovor o nečemu što su djeca spontano vidjela ili doživjela. Time aktiviramo i učvršćujemo njihovo sjećanje. Također postavljanjem pitanja (kao i kod usmjerenog opažanja) aktiviramo dječje sjećanje.
- c) MAŠTANJE, ILUSTRACIJE.** Stvaranje novih slika na osnovi poznatih događaja ili pojava. Najbolji je primjer ilustriranje priča i pjesama. „Bogatstvo i originalnost dječje mašte uvjetovani su slobodnim, spontanom i osmišljenim vođenjem u likovnom

izražavanju svega što čini okolinu i život djece. Tada ona imaju od čega tkati svoje vizije i ideje.“ (Belamarić, 1987, str. 258)

- d) ZAMIŠLJANJE.** Druga razina stvaranja slika je sposobnost djece da različite pojmove iz nevidljive stvarnosti prenose u likovni izraz. Ovakve stvaralačke aktivnosti možemo poticati ako su djeca navikla slobodno i neometano likovno se izražavati.
- e) IGRE S LIKOVNIM MATERIJALOM.** Igre s likovnim materijalom i sredstvima (olovka, glina i boja) imaju više namjena. Djeci takva igra donosi osjećaj slobode, te ih potiče na upoznavanje i ispitivanje svojstava i mogućnosti pojedinog likovnog sredstva. Najvažnija namjena je izražavanje sadržaja kojima se neko dijete svjesno ili podsvjesno bavi. Takvi sadržaji mogu biti konkretni, ali mogu i potjecati iz neodređenijih osjećajnih i spoznajnih sfera. U ovim igrama djeca su slobodna u oba smisla, slobodno iskazuju što žele i kako žele na njima svojstven i prirodan način. Posebna varijanta igre je igra građenja. Stvaralaštvo i izvorno viđenje djece najbolje se potiče preko novih sadržaja za koje djeca nemaju nikakvih predložaka.
- f) POTVRĐIVANJE.** Nenametljivim potvrđivanjem vrijednosti svakog dječjeg likovnog rada, njegove ljepote ili uspješnosti, dijete dobiva potvrdu i orijentaciju da je na dobrom putu, da je sposobno, da zna i može. Na takav način dijete stvarno može, i tada može pokrenuti svoje potencijale, vizije i ideje.
- „U takvoj atmosferi likovno stvaralaštvo može postati stalni i aktivni dio dječjeg življenja i događati se prirodno i lako poput gledanja, udisanja, trčanja“. (Belamarić, 1987, str. 259)

4. UMJETNIČKO DJELO U LIKOVNOM ODGOJU I OBRAZOVANJU

Umjetnička djela prikazuju odnos umjetnika prema društvu i duh određenog vremenskog razdoblja u kojem je djelo nastalo i onome što nam govori danas (Petrač, 2015). Umjetnikovo djelo odražava stvarnost koju umjetnik živi i način na koji je on doživljava. Zbog specifičnosti umjetnikove osobnosti, individualnosti i umjetnikova prepoznatljivog stila stvarnost će biti prikazana na različite načine (Petrač, 2015).

Dijete likovno-umjetnička djela doživljava na svoj način, prema stupnju intelektualnog razvoja. Kad bi djeca promatrala i analizirala likovno umjetničko djelo, potrebno im je objasniti pojmove s kojima se prije nisu susreli. Likovno djelo u radu može nam poslužiti kao motivacija za likovno izražavanje i stvaranje. Promatranjem likovnog djela djeca mogu usvojiti likovne vrijednosti i prepoznati osnovne likovno-jezične strukture kao što su crta, boja, kontrast (Petrač, 2015). Najčešći susret s likovnom umjetnošću događa se pri posjetu galerijama i muzejima, te rjeđe u kućnoj privatnoj zbirci (Petrač, 2015).

Djeci u galerijama i vrtićima ne pokazujemo umjetnička djela da bi ih ona precrtavala, nego ih predstavljamo kako bi u kontaktu s umjetnošću obogatili njihov estetski razvoj, razvili pozitivan stav prema umjetnosti i istodobno ih poticali na vlastiti likovni izričaj (Petrač, 2015).

4.1. *Pristup likovnom djelu*

Pedagozi Charman, Rose i Wilson (Kuščević, 2013/2014, str. 49) nude zanimljiv model koji potiče i ohrabruje estetsko učenje djece kroz doživljavanje i promatranje umjetničkih djela. *Ways in model* promatranja umjetničkog djela prikazan je u četiri kruga u čijem je središtu lik promatrača, jer osobno prosuđivanje smatra nužnim za uspješnost ovog pristupa podučavanja koje pretpostavlja: osobni pristup, pristup objektu i pristup subjektu.

Likovnom djelu treba pristupiti kroz razgovor jer tako djeca usvajaju likovne vrednote i umjetničko djelo kod njih pobuđuje neki doživljaj. Tijekom pristupa djece prema umjetničkim djelima možemo krenuti od psiholoških elemenata koji se javljaju tijekom promatranja. Djeca sliku mogu estetski doživjeti i intelektualno shvatiti (Kuščević 2013/2014, str. 46-47).

4.2. *Promatranje likovnog djela*

U likovnoj kulturi jedna od zadaća odgojitelja, učitelja i roditelja jest naučiti kako gledati neko umjetničko djelo te ponavljanjem i uspoređivanjem proizvesti kod djeteta i učenika

duhovno stanje i naviku, da uživa u njemu, da shvati djelo te se na taj način napoji idejom koja je oživotvorena slikarskim ili prostorno-plastičnim izrazom (Petrač, 2015).

Kroz razgovor o likovnom djelu djeca usvajaju likovne vrednote. Razvijaju sposobnosti prepoznavanja i percipiranja osnovnih likovnih pojmova kao što su: slika, slikar, slikati, crta, boja, ritam, kontrast (Petrač, 2015).

Otkrivanje i sagledavanje umjetničkog djela djeca i odrasli provode da promatraju i analiziraju umjetničko djelo na razini motiva i tematskog sadržaja, te da promatraju i analiziraju umjetničko djelo s aspekta likovnog jezika, to jest analize likovne forme (Petrač, 2015).

Približavanje umjetničkog djela djeci uglavnom se u praksi provodi prilaženjem analizi na razini tematskog sadržaja i banalnog prepričavanja ilustrativnosti umjetničkog djela (Petrač, 2015).

Vještinu promatranja djeca razvijaju i stječu kroz vježbu. Ako se pred djecu stave reprodukcije umjetničkih djela figurativnog sadržaja, djeca prvo govore o prikazanim sadržajima, likovima, a tek poslije o likovnim sadržajima i njihovu vlastitom doživljavanju tih sadržaja, i to samo ako od odgojitelja ili učitelja dobiju poticaj (Petrač, 2015).

5. IVAN RABUZIN

Ivan Rabuzin hrvatski je umjetnik samouk, klasik svjetske naive, jedan od najeminentnijih ilirskih slikara 20. stoljeća. Rođen je 27. ožujka 1921. u mjestu Ključ pokraj Novog Marofa, u Hrvatskom zagorju. Pučku školu završio je 1932. u Remetincu kod Novog Marofa. Do odlaska na izučavanje stolarskog zanata, pomagao je majci i braći u polju, donosio je drva iz šume. Otac mu je tada bio daleko u rudnicima Srbije. Od 1937. do 1939. izučavao je zanat u Zagrebu s nastavkom u Zemunu, gdje je neko vrijeme radio kao radnik (Crnković, 2008).

Nakon rata nastavio je sa stručnim usavršavanjem na Državnoj obrtničkoj školi u Zagrebu, gdje je 1948. godine završio majstorski odjel. Od 1950. zaposlen je u tvornici namještaja „Bor“ u Novom Marofu. Tu je na raznim dužnostima ostao sve do 1963., kada se definitivno posvetio slikarstvu. Prvi crteži i razne slike potječu iz 1937. godine. Za boravka u Zagrebu crta rodni kraj prema sjećanju. Sačuvani primjerci ranih radova potječu iz 1944. (figure i crteži), a prvi pejzaži iz 1946. godine (Crnković, 2008).

Za školovanja u Zagrebu od 1945. do 1948. posjećivao je muzeje i galerije, te nazočio večernjim tečajevima crtanja. Osim rada i dužnosti u tvornici, 1956. godine povremeno slika novomarofske pejzaže. Iste godine na nagovor prosvjetnih radnika priređuje prvu izložbu. Iduće godine prilazi grupi varaždinskih amatera. Na saveznoj izložbi amatera Jugoslavije 1958. u Zagrebu njegovi su radovi nagrađeni prvom nagradom, a likovni kritičari skrenuli su pozornost na izvornost njegova slikarstva. Nakon dugog amaterskog razdoblja, 1959. otkriva tematiku lirskih pejzaža te vlastiti stil i poetiku, koje zasniva na osebujnim oblicima i koloritu. Pronašavši znakove –arhetipove za šumu, drvo, kuću, brijeg, raslinstvo, oblak, počinje stvarati osobna i prepoznatljiva djela. Do toga dolazi sustavnim pojednostavljivanjem, apstrahiranjem, stilizacijom i svjesnim nastojanjem da sve predočeno približi geometrijskim oblicima: slika vijence kugličastih oblaka, stabla okruglih krošanja, kupolaste brežuljke i kugle cvjetova i sunca. Najjednostavnije i najsavršenije Rabuzin pronalazi u kugli i krugu, koji postaju njegovi znakovi apsolutnog odnosno simboli cjelovitosti. Surađuje s Galerijom primitivne umjetnosti u Zagrebu (danas Hrvatski muzej naive umjetnosti), te s kustosom, likovnim kritičarem i povjesničarem Mićom Bašičevićem koji mu pomaže u nastojanjima da napusti doslovno bilježenje svijeta. Time Rabuzin prelazi iz neperspektivnog amaterizma u aktualni trend naive (Crnković, 2008).

Bašičević mu je 1960. godine priredio i prvu samostalnu izložbu, a potom njegova djela uvrštava u niz međunarodnih i domaćih izložaba naive s područja bivše Jugoslavije. U to doba

suraduje i prijateljuje s Radoslavom Putarom, stožernim hrvatskim zagovornikom moderne i avangardne umjetnosti, koji postaje jedan od najčešćih i najuspješnijih interpreta Rabuzinova stvaralaštva (Crnković, 2008).

Godine 1961. avangardna grupa *Gorgona* zalaganjem Putara Bašičevića omogućila je umjetniku Rabuzinu samostalnu izložbu u njihovu prostoru u zagrebačkoj Galeriji Šira, čime Rabuzin dopijeva u modernu aktualnu umjetnost te se potvrđuje kao majstor nove figuracije u vrijeme dominacije apstraktnih tendencija. Nakon samostalne izložbe u Parizu u *Galerie Mona Lisa* 1963. godine počinje Rabuzinov prodor na širi europski i svjetski prostor. Tada je postao i profesionalnim slikarom (Crnković, 2008).

U više navrata djelovao je i kao scenograf. Bavio se dizajnom, muralima, tapiserijama, klasičnim grafičkim tehnikama, osobito bakropisom. Objavio je niz autobiografskih zapisa u kojima govori o stvaralačkom procesu i vlastitoj poetici. Od 1993. do 1999. bio je zastupnik u Saboru Republike Hrvatske (Crnković, 2008).

Prestao je slikati 2002. nakon što je teško obolio. Umro je 18. prosinca 2008. u 87. godini.

5.1. O Rabuzinovim djelima

Osnovne umjetnikove preokupacije su pejzaži i cvjetovi s napomenom da ih on nerazlučivo povezuje jedne s drugima. Kompozicijskim zahvatima, koloritom i veličinom oblika sugerira potom na čemu je osnovni akcent slike. Veličina naslikanog ne ovisi o perspektivi nego zapravo o značenju predočenog u slikarovoj mašti. Umjetnikovi cvjetovi upravo na taj način, u odnosu prema veličini ostalih elemenata, kao i u odnosu prema njihovu položaju na slici, poprimaju specifične simboličke vrijednosti. Rabuzinu je cvijet ne samo simbol Sunca nego i simbol života, atribut neprestana rađanja i sveopće harmonije. Cvijet sam po sebi je i simbol rajskoga, i to je razlog zašto su krajolike ovog majstora prozvali edenskim. Slike Ivana Rabuzina opojni su rajevi posvemašnjeg sklada, mira i tišine, one izražavaju vedrinu i optimizam (Crnković, 2008).

Na njegovim slikama sve je prepoznatljivo, kao što su cvjetovi, livade, šume, brežuljci, oblici, ali i način na koji ih umjetnik predočuje, uvećava odnosno smanjuje, razmješta, potiče pomisao o njihovu nerealnom ustrojstvu: svi su oblici kao djela u cjelini arealni. Rabuzin je postupno evoluirao prema sve radikalnijem nerealnim rješenjima, na granici apstrakcije: potpunijoj negaciji naracije, od usitnjenih prema globalnijih oblicima, sve jednostavnijim i monumentalnijim formama i većim sintezama. Pritom sve pročišćuje, reducira na elementarno,

stilizira, ukomponirava u apsolutni red, definira harmonijom i simetrijom. S vremenom sve se više primakao kozmičkom ugođaju: polučuje sugestivnu prostornost, zamalo beskonačnost, bezvremenost, potpunu utišanost i ukida svaku lokalnu i topografsku određenost. U njegovim slikama sve je delokalizirano i vremenski indeterminirano (Crnković, 2008).

Rabuzin niječe individualnu formu, a jednako potire i individualni kolorit za volju opće ravnoteže. Kolorit je često diktiran ritmom: elementi gube stvarnu, predmetnu, lokalnu boju te dobivaju novu za volju općega kolorističkog ritmiziranja i uravnoteženja cjelokupne površine. Ponekad prema tome i boja poprima arealne, apstraktne vrijednosti i prestaje biti opisnom. Bogatstvo Rabuzinova kolorita očituje se u upotrebi malog broja boja, ali s velikom skalom nijansi. Boje su mu svijetle i naglašene suptilno (Crnković, 2008).

Rabuzin stvara jasne vizije harmoničnog svemira i života s čistim krajolikom, oslobođenim od životinja i ljudi, sugerira kakav bi svijet trebao biti, zalaže se za život u kojem postoji *Ljepota*, te u duhovnom smislu *Harmonija* koja rađa *Sreću*. U njegovim je slikama sve rasvijetljeno i sjajno i posvuda vladaju *Dobro*, *Radost*, *Nada*, *Ljubav*.

U Rabuzinovim djelima sve klija, buja, raste, sve je prepuno životodajnosti i energija, te iz svega zrači toplina, kao da ljeto u tom svijetu traje neprekidno, nebo je svijetlo-modro i Sunce sve obasjava. Sve su to slike što slave radost postojanja, himne životu. Rabuzin je istinski alkemičar, on svakodnevno pretvara sve u dragulje. Iako slika zemaljsko, na slikama sve postaje astralno: sveprisutno i jednostavno pretvara u uzvišeno, čudesno i neobjašnjivo (Crnković, 2008).

Bît Rabuzinove umjetnosti suprotstavljanje je svemu destruktivnom, pesimističkom, nihilističkom, mračnom, tragičnom i besperspektivnom. Umjetnik svoje dvojbe nikada nije pretvarao u negacije; baš naprotiv, svagda izražava bezgraničnu vjeru u život (Crnković, 2008).

Svi oni koji su istraživali podrijetlo Rabuzinovih formi, njegovu stilistiku i poetiku, ostali su bez odgovora na postavljena pitanja. Suglasni su da je to slikarstvo teško usporedivo s bilo kojim poznatim opusom, hrvatskim ili inozemnim, jer je riječ o posve jedinstvenom svjetonazoru i osobnom stvaralaštvu. Tumači se i slikarov kolorit, koji slijedi boje krajolika; svijetloplava neba, s nizovima bijelih oblaka, zelenila drveća, trava i šuma, te raznobojnih crvenih, žutih ili bijelih cvjetova. Koliko on bio inspiriran stvarnim šumama, bregovima, poljima i raslinjem, stvarnim oblacima i nebom, on slika potpuno novi krajolik, samosvojan, dotad nepoznat, svoj osobni – rabuzinovski (Crnković, 2008).

5.2. *Recepcija*

Od početka šezdesetih godina Rabuzin je prepoznat kao vrlo osebujan umjetnik. Od najzapaženijih njegovih uspjeha valja izdvojiti mnogobrojne afirmativne kritike u vrijeme samostalnih izložaba u Francuskoj od 1963. do 1967., *Grand Prix* u Bratislavi na velikoj međunarodnoj izložbi *Insita* 1969., te visoke ocjene kritike i publike na izložbi *I Grandi Naïfs Jugoslavi* u Palazzo Braschi u Rimu 1970. Prva nacionalna nagrada na internacionalnoj izložbi *Naivni' 70* u Zagrebu, a tu su i: velika retrospektivna izložba u Bratislavi 1972., retrospektiva u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu u sklopu izložbe *Naivi '73*, *Gran premio d'Onore* na izložbi *Naïfs* u Luganu 1973., nagrada *Medalja Slava Raškaj* na *Bijenalu akvarela Jugoslavije* u Karlovcu 1979. godine (Crnković, 2008).

Rabuzin je 1976. počeo surađivati s njemačkom tvornicom porculana *Rosenthal*, te je 1980. prema njegovim nacrtima izrađen veliki svečani zastor u kazalištu Takarazuka u Tokiju i 1983. tapiserija u predavaonici Muzeja moderne umjetnosti Saitama, u Urawi u Japanu. Od osamdesetih godina surađuje i s najuglednijim svjetskim atelijerom za izradu tapiserija, francuskom manufakturom *La Lisse d'Aubusson* (Crnković, 2008).

Godine 1992. predstavljen je Rabuzinov *Zbornik* – peterojezična knjiga velikog enciklopedijskog formata gdje su sve relevantne studije, kritike, eseji, prikazi i umjetnikovi intervjui od 1960. do 1988., uz stotinjak najvrsnijih slika, što je rijedak i jedinstven projekt u svjetskim okvirima. Godine 1996. objavljena je i knjiga eseja i pjesničkih zapisa *Hommage á Rabuzin*, s priložima šezdesetak uglednih inozemnih i hrvatskih literatara, slikara, kritičara i kulturnih pregalaca u čast umjetnikova 75. rođendana (Crnković, 2008).

O samom Rabuzinovu stvaralaštvu snimljeno je više dokumentarnih filmova, umjetniku je priređeno više od dvije stotine samostalnih izložaba, te su njegova djela uvrštena u nekoliko stotina skupnih nastupa (Crnković, 2008).

6. REALIZACIJA LIKOVNIH AKTIVNOSTI

U Dječjem vrtiću „Sretna djeca“ u Novom Marofu osmišljeno je i odrađeno pet različitih aktivnosti inspiriranih radovima poznatog umjetnika Ivana Rabuzina.

U provedenim aktivnostima sudjelovale su dvije odgojne skupine. Odgojna skupina „Bubamare“ (djeca od 5 do 6 godina), te odgojna skupina „Pčelice“ (djeca od 6 do 7 godina).

Cilj tih aktivnosti bio je potaknuti djecu na izražavanje kreativnosti i mašte, razvijati fine motoričke vještine, osjećaj za boje, oblike i kompoziciju te se upoznati s radovima važnog umjetnika Ivana Rabuzina. Jedan od ciljeva bio je i usvajati umjetničke tehnike kojima se umjetnik koristio u svojim djelima. Djeca su u aktivnostima zamišljala, opazala detalje i stvarala.

U likovnim aktivnostima koristila sam ova umjetnička djela i pažljivo ih odabrala prema svojem izboru: „Moj svijet“ (1962.), „Stotine oblaka“ (1972.), „Grm božura“ (1970.), „Zelene šume“ (1965.), te „Veliki crveni cvijet“ (1969.).

6.1. Prva aktivnost: Videnje/izgled djetetova svijeta („Moj svijet“, 1962.)

Aktivnost sam počela razgovorom i poticajnim pitanjima:

Što je za vas vaš svijet?

Dječji odgovor: *život, priroda, svijet planeta, da mogu živjeti ljudi...*

Potom sam postavila pitanje: *Kako bi izgledao vaš svijet?*

Dječji odgovor: *da se mogu igrati, da planet bude šaren, samo plave i zelene boje i da ima biljaka...*

Nakon razgovora ponudila sam im vizualni prikaz slike „Moj svijet“ koja im je služila kao poticaj i motiv za daljnji rad. Zatim sam im dala priliku da svatko opiše sliku i na koji način ju doživljava (kroz poticajna pitanja):

Što vidite na ovoj slici?

Dječji odgovor: *oblake, cvijeće, brežuljke, crkvu, život...*

Što je za umjetnika onda njegov svijet?

Dječji odgovori: *cvijet, priroda i cvijeće, šuma, brda, biti odličan slikar...*

6.2. Stvaralački dio

Nakon razgovora i uvodnog djela aktivnosti, djeca su pristupila individualnom radu. Ponuđen im je bijeli papir i tehnika crtanja pomoću olovke.

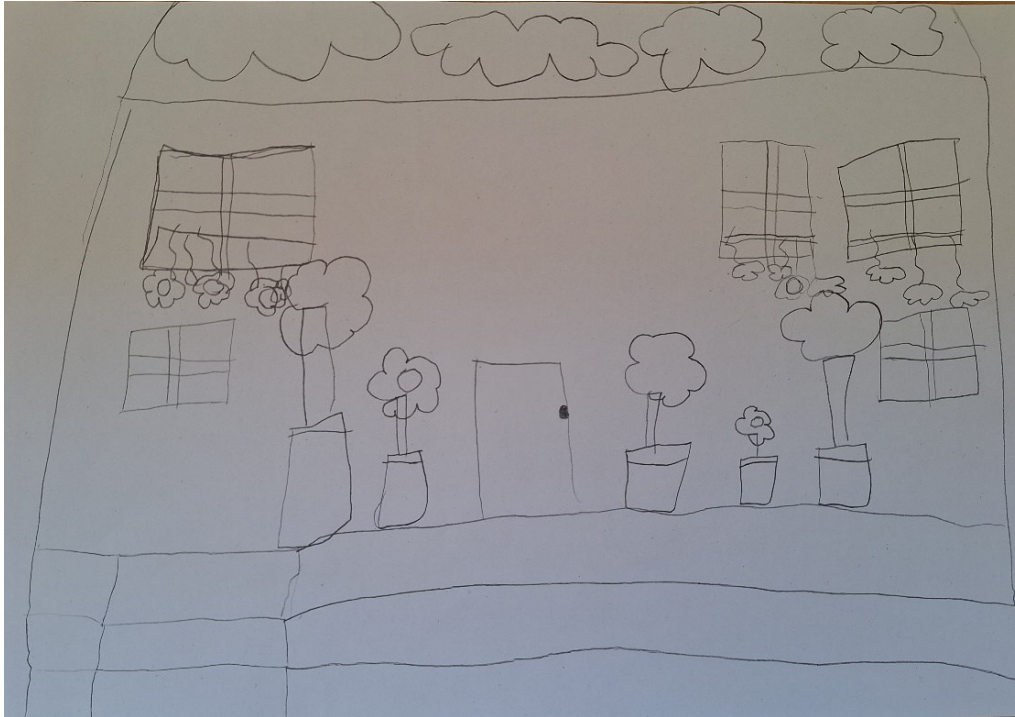
Cilj ove aktivnosti bio je izražavanje ideja, vizualizacija i razvijanje vještina komunikacije.

Radove u nastavku crtala su djeca odgojne skupine „Bubamare“ (od 5 do 6 godina), a ispod crteža navedeni su neki njihovi komentari i reakcije.

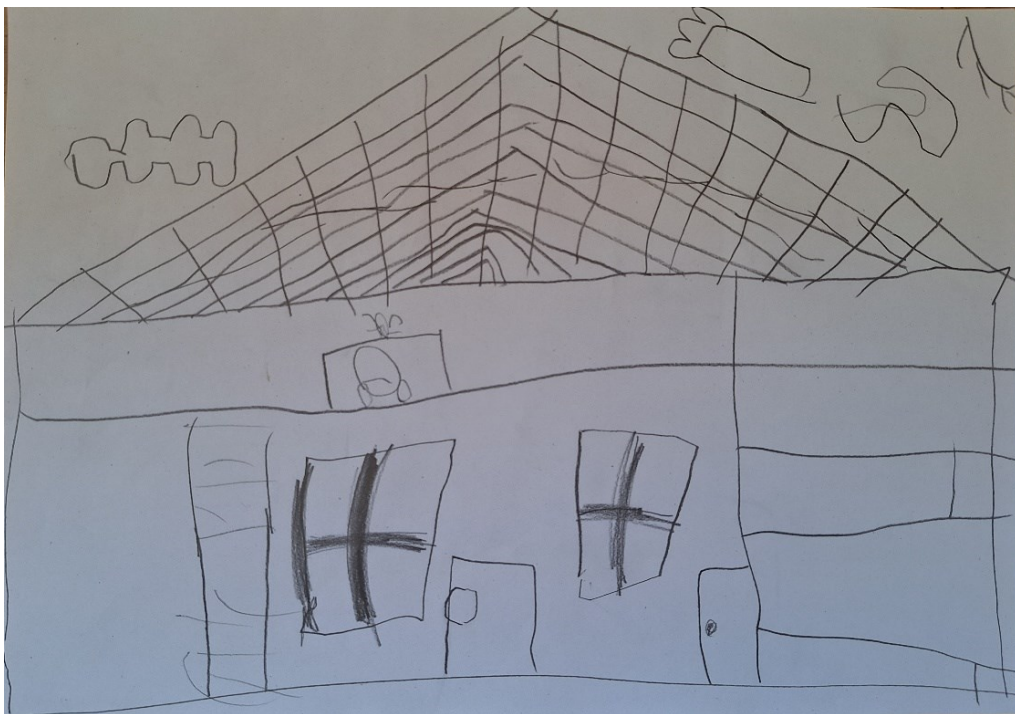
Sljedeći crteži nastali su opisivanjem djetetova viđenja odnosno izgleda njihova svijeta (inspirirani Rabuzinovim djelom „Moj svijet“).

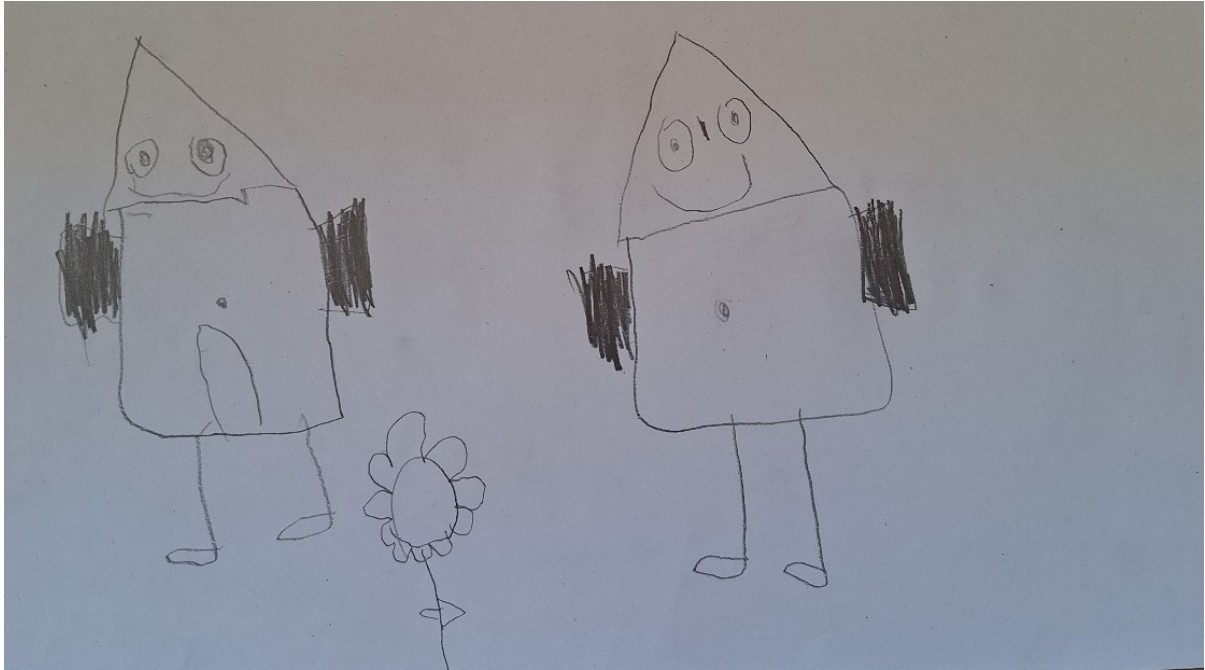
Slika 1. Dječak G. P.: To je v Remetincu crkva, drva, cesta, oblaci, sunce, polja, velko cvijeće, trava, šalica velka i zvonce na crkvici.

Slika 2. Djevojčica A. LJ.: Moj svijet je škola. Škola u Remetincu. Drva u teglinu, cvijeće, to je škola.

Slika 3. Dječak A. Ž.: Kuća je moj svijet. U kući je tavan, poklon, prozori, kreveti i stepenice za tavan.

Slika 4. Dječak J. C. Č.: Kuća, cvijet i opet kuća. Mama, baka i svi su doma.

Dječak J. C. Č. koji ima poremećaj iz spektra autizma, nacrtao je svoje viđenje svijeta, prikazujući što taj svijet za njega znači. S obzirom na to da mu je značajno smanjen vokabular i otežana komunikacija, svoj je crtež popratio komentarom napisanim ispod gore navedene fotografije.

Slika 5. Djevojčica P. M.: Moja kuća, cvijeće, oblaci i sunce.

6.3. Druga aktivnost: Izrada vlastitog velikog cvijeta /zamišljanje/ - prikaz („Veliki crveni cvijet“, 1969.)

Uvod i motivacija u drugu aktivnost bio je zadatak da svatko od njih zatvori oči i zamisli svoj veliki cvijet. Za to vrijeme govorila sam im o tome kako taj cvijet mora biti jako velik, veći od kuća, livada, šuma i brežuljaka.

Nakon što su zamislili cvijet, svatko od njih podijelio je komentar o tome kako izgleda taj njihov zamišljeni veliki cvijet.

Dječji odgovor:

Taj cvijet je velik od najveće zgrade i drveća u džungli. Rozi je i ima latice ko ruža i stalno dolaze leptiri na njega.

Taj cvijet je velik do neba.

Veći je od crne rupe i crvene je boje.

Veći je od Marsa i šareni je.

Cvijet je veći od cijelog svijeta i ima latice plave boje i unutra crveno.

Još je veći od stadiona, on je okrugli i ima zelene latice, čak je veći i od mačka.

6.4. Stvaralački dio

Nakon motivacijskog dijela, djeca su počela s radom.

Ponuđena im je slikarska tehnika kolažem, te bijeli papir, škare, ljepilo i razne boje kolaža kako bi dočarali taj cvijet u odnosu na kuće, livade, brežuljke i šume.

Cilj ove aktivnosti bio je razvoj mašte i kreativnosti, razvoj fine motorike, razvoj prostornog zamišljanja, razvoj komunikacije i samopouzdanja.

Radovi u nastavku radovi su odgojne skupine „Pčelice“ (od 6 do 7 godina), a ispod slika navedeni su neki njihovi komentari.

Sljedeće slike nastale su opisivanjem i zamišljanjem djetetova vlastitog velikog cvijeta (inspirirani Rabuzinovim djelom „Veliki crveni cvijet“).

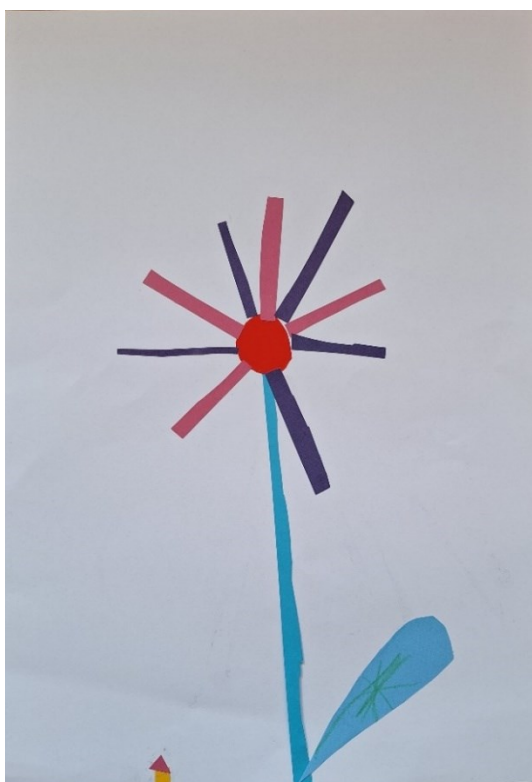
Slika 6. Dječak J. V.: Cvijet je crvenonarančasti i žuti, veći je od cijele planete Zemlje.

Slika 7. Djevojčica D. Ž.: Veći je od kuće, cvijet je crveni, iznutra žuti. Oko njega su leptiri.

Slika 8. Djevojčica E. G.: Cvijet je veći od Marsa i od kuće i od curice i od planete Zemlje, Mars je ovaj kaj se vrti i cvijet ima šarene latice.

Slika 9. Djevojčica A. M.: Taj cvijet je čudesan. Jako je lijep, ima plavu stabljiku i plavi list, a ovo zeleno na listu je kak su mravi pojeli. Veći je od kuće, ima ljubičaste i roze latice i ima malo crvenog ono kaj je inače žuto.

Slika 10. Djevojčica T. B.: Cvijet je veći od kuće i ima puno veselja u njemu, da ima puno smijanja u svakoj kući. I listi su jako vlažni, da dođe malo čistog zraka ispred svake kuće.

Za ovu aktivnost djeca su pokazala izvanredan interes, veliku maštu te još kreativnije izražavanje. S obzirom na to da se radi o predškolskoj skupini, njihova fina motorika izuzetno je dobro razvijena u skladu s dobi, što se vidi po precizno izrezanim dijelovima kolaža. Neka djeca iskoristila su cijeli papir popunjavajući ga detaljima kolaža, dok su se druga fokusirala na postavljanje osnovnih motiva u sredinu papira. Nekolicina ih je samoinicijativno iskoristila tehniku crtanja pomoću olovke i bojice kako bi u svoju sliku dodali dodatne detalje.

6.5. Treća aktivnost: Zamišljanje / viđenje / izgled neba („Stotine oblaka“, 1972.)

Uvod u treću aktivnost za djecu je bio pravi doživljaj. Odvela sam ih na vanjsko igralište, postavila deke i stolce, te je svatko imao priliku sjesti ili leći i promatrati nebo. Dok su promatrali nebo, postavila sam im nekoliko pitanja.

Kakvo je nebo?

Dječji odgovor:

Nebo je plavo s bijelim oblacima.

Vidite li možda pokoji oblak?

Dječji odgovor:

Vidimo, ima ih puno.

Možemo li izbrojiti oblake?

Dječji odgovor:

Ne možemo sve oblake izbrojati jer ih ima previše.

Sad možemo izbrojiti, ali ne možemo ih sve izbrojati jer ih ima previše, trebali bi cijeli planet prejeti.

Dok se vozimo s avionom, možemo sve izbrojati jer smo jako visoko.

Da se vozimo s električnim biciklom, sve bi izbrojali.

Koliko ih ima?

Dječji odgovor:

Ima tisuću osamsto oblaka.

Sto ih ima.

Oko Zemlje ima beskonačno oblaka.

Kakvi su oblaci?

Dječji odgovor:

Oblaci su svi različiti, svakakvi su.

Malo su sivi, kad grmi crni su.

Oblaci su bijeli.

Skockani, bockani, svakakvi su.

Oblaci su bijeli, slični jastucima.

6.6. Stvaralački dio

Nakon što su ispričali svoje viđenje neba odnosno oblaka, zadala sam im da svatko od njih zamisli da je na nebu stotinu oblaka ili koliko sami žele, te da mi svatko od njih naslika upravo to što su zamislili. Ponuđena im je tehnika slikanja vodenim bojama, bijeli papiri, kistovi i voda. Cilj ove aktivnosti bio je razvijanje opažanja i mašte.

Radove u nastavku naslikala su djeca odgojne skupine „Bubamare“ (od 5 do 6 godina), a ispod slika njihovi su komentari.

Sljedeće slike nastale su zamišljanjem, opisivanjem, viđenjem odnosno promatranjem izgleda neba (inspirirani Rabuzinovim djelom „Stotine oblaka“).

Slika 11. Dječak A. J.: Zamislil sam jednog ko ljamu, jednog ko pticu i gore je jež. Neki imaju malo smeđe, sive i bijele boje.

Slika 12. L. Č.: Ja sam samo šest oblaka zamislil. Svi su drukčiji, ovaj (gore desno) izgleda ko krug, ispod kak pravokutnik, a ovaj ispod kak lopta. I bijeli su.

Slika 13. Dječak S. P.: Oblak je s crtama i oblik jastuka. Ja sam ih puno zamislil. Ova crta, se tu to su oblaci.

Slika 14. Djevojčica D. K.: Svi su oblaci bili isti. Nebo je plavo, a oblaci bijeli. Ima ih jako puno.

Slika 15. Dječak G. P.: Oblaci su bijeli, jedan je ravni kak izgleda, jedan u obliku kocke, jedan okrugli i jedan trokutasti. Plavo nebo i četiri oblaka sam zamislil.

Treća likovna aktivnost uspješno je provedena, uz veći interes koji su pokazali dječaci. U nekoliko radova vidljivo je korištenje dvije nijanse plave boje, pri čemu su smisleno odredili gdje će svaku nijansu primijeniti. Osim bijele boje za oblake, miješali su i crnu boju kako bi dobili sivkaste oblake. Dječak G. P. najduže se zadržao u aktivnosti; nakon što je naslikao plavu pozadinu kao nebo, pričekao je da se boja osuši, a zatim je bijelom bojom slikao oblake. U nekim radovima primjetni su brzopleti i energični potezi kistom.

6.7. Četvrta aktivnost: Videnje / zamišljanje šume („Zelene šume“, 1965.)

Za uvod u aktivnost djeci sam pročitala priču o umjetniku koji je volio šetati šumom, istraživati raznovrsna stabla i onda ih slikati.

Nakon priče postavila sam im nekoliko pitanja kako bih potaknula njihovu maštu i osobna iskustva.

Jeste li kad bili u nekoj šumi?

Dječji odgovor:

Ja živim pokraj šume.

U šumi sam bila s bakom i dedom i bratom.

Moj deda ima klet u šumi.

Ja sam išel brat žireve u šumu.

Išel sam po drva v šumu z tatom.

Kako izgleda šuma koju ste posjetili?

Dječji odgovor:

Puna je drveća, lišća i grana.

Ima zelene boje, drvo ima jako lijepo krzno.

Šuma je lijepa, u šumi sam našla papre.

Dok sam došiel sve je zeleno bilo, a jedno stablo se srušilo i oko njega sam žireve bral. Imam ja šumu u Remetincu.

Šuma je dobra i zelena.

Jesu li sva stabla u šumi ista ili se razlikuju?

Dječji odgovor:

Jedno drvo je malo, drugo veliko, jedno tanko, drugo debelo.

Drvo je ponekad debelo, ponekad tanko.

Kako šuma izgleda u različitim godišnjim dobima?

Dječji odgovor:

U jesen je smeđa.

U proljeću je jako zelena.

6.8. Stvaralački dio

Nakon motivacijske priče i razgovora zadala sam im da svatko naslika svoju verziju šume. Kako bih ih dodatno usmjerila, ponudila sam nekoliko fotografija šume.

Zadatak je bio slikati likovnom tehnikom točkanja temperom. Ponudila sam im tempere u nekoliko boja (zelena, smeđa, crna, svijetlozelena, plava, bijela), i imali su mogućnost kombiniranja boja. Pri ovoj su aktivnosti osim tempere korišteni sljedeći materijali: hrapavi papir, kistovi, štapići, zaštitna podloga za stol.

Cilj ove aktivnosti bio je razvoj pažnje, fine motorike i emocionalni razvoj. U aktivnosti sudjelovala su djeca odgojne skupine „Pčelice“ (od 6 do 7 godina), a ispod slika navedeni su njihovi komentari i reakcije.

Sljedeće slike nastale su viđenjem odnosno zamišljanjem šume (inspirirani Rabuzinovim djelom „Zelene šume“).

Slika 16. Djevojčica T. F.: Zelena drva i tamno smeđa kora drveta i ima puno lišća.

Slika 17. Djevojčica A. M.: Tu šumu sam vidla u knjigici. Jedno drvo je malo, a jedno najveće, a jedno je srednje. Boje su svijetlozelena, malo tamnozelene i najtamnije zelene.

Slika 18. Djevojčica E. G.: Drveća su šarena, crna je tu, zelena, svijetlozelena i put je valovit.

Slika 19. Djevojčica P. B.: Drveća su puna grana i još su drveća zelena i tamna, više boja imaju. I oblaci su crni crni i malo bijeli.

Slika 20. Dječak J. Ž.: To je šuma.

Dječaku J. Ž. dijagnosticiran je poremećaj iz spektra autizma, te ima vrlo oslabljen vokabular i otežanu komunikaciju, koja se, kada postoji, odvija na engleskom jeziku. Želio je sudjelovati u aktivnosti i naslikao je sliku koristeći poteze kistom, te tehniku točkanja koju je izveo prstima. Slabije mu je razvijena fina motorika. Gore navedeni komentar zabilježen je nakon provedene aktivnosti.

Iz slika vidljivo je kako su djevojčice T. F. i P. B. koristile tehniku temperom pomoću točkanja. Ostali su kombinirali slikanje kistom, štapićem i prstom.

6.9. Peta aktivnost: Prikaz cvijeta božura („Grm božura“, 1970.)

Za uvod u petu aktivnosti djeci sam donijela cvjetove božura. Imali su priliku promatrati cvjetove pomoću povećala. Rekla sam im da obrate pozornost na latice, boju, teksturu i oblik.

Zatim sam im zadala da individualno naslikaju promatrane cvjetove božura.

6.10. Stvaralački dio

Zadatak je bio slikati likovnom tehnikom temperom. Ponudila sam im tempere u nekoliko boja (ružičasta, bijela, crvena, zelena, žuta), i imali su mogućnost kombiniranja i miješanja boja. U aktivnosti su osim tempere korišteni ovi materijali: hrapavi papir, kistovi, zaštitna podloga za stol.

Cilj ove aktivnosti bio je sposobnost opažanja detalja, boja, tekstura i oblika, razvijanje svijesti o ljepoti prirode, razvoj kreativnosti i maštovitosti.

Radove u nastavku slikala su djeca odgojne skupine „Pčelice“ (od 6 do 7 godina), a ispod slika navedeni su neki njihovi komentari i reakcije.

Sljedeće slike nastale su promatranjem i prikazom izgleda cvijeta božura (inspirirani Rabuzinovim djelom „Grm božura“).

Slika 21. Djevojčica A. M.: Bijeli i rozi božuri, unutra imaju malo zelenog, crvenog, bijelog i rozo. Latice su čupkaste.

Slika 22. Dječak J. V.: Latice je bilo prelagano za napraviti, one su ko crte. Latice su bijele i roze i unutra imaju malo zelene.

Slika 23. Dječak D. Č.: Cvijeće božur, roze i bijele boje, ima latice, stabljiku i listove.

Slika 24. Dječak A. M.: Cvijeće je kak okruglog oblika, latice su bijele i roze.

Slika 25. Dječak A. Š.: Bijelo, rozo i zmiješano roza z bijelim cvijeće i latice. Okruglo je. U sredini je žuto i crveno.

Djeca su uspješno obavila zadatak. Na temelju promatranja cvjetova svatko je naslikao svoju interpretaciju cvijeta, koristeći ponuđene boje i kombinirajući različite poteze kistom. Djevojčica A. M. naslikala je i vazu u kojoj su cvjetovi bili postavljeni, dok su ostali bili usredotočeni isključivo na cvjetove. Također su izrazili iznenađenje; naime, nikada prije nisu vidjeli takav cvijet. Bilo je to prvo iskustvo s cvjetovima božura za sve njih.

7. ZAKLJUČAK

Ivan Rabuzin bio je hrvatski samouki umjetnik, rođen u Hrvatskom zagorju. Karijeru je počeo kao majstor-stolar, poslije kao zastupnik u Saboru Republike Hrvatske, a ponajviše je poznat kao svjetski umjetnik. Nakon početnog amaterskog razdoblja, otkrio je tematiku lirskih pejzaža, razvio vlastiti stil i poetiku, karakterizirane osebujnim oblicima i koloritom. Pejzaži i cvjetovi glavne su tematske preokupacije njegovih djela. Na njegovim slikama lako se prepoznaju brežuljci, livade, cvjetovi, šume i oblaci, no ono što ih čini posebnima jest način na koji ih Rabuzin prikazuje. Njegovi oblici prate ritam i strukture zagorskog pejzaža – bregove, šume, livade, polja i oranice. Rabuzin se nije bavio točnim prikazivanjem prirode sa svim njezinim detaljima, već mu je najvažnije bilo predstaviti strukture i ritmove koji prenose doživljaj prirode.

Rabuzinova su djela djeci postala alat za razvoj mašte i kreativnosti u likovnom stvaralaštvu. Ključno je prepoznati dječji interes i pripremiti odgovarajuće poticaje i materijale. Motivacije trebaju biti pažljivo osmišljene i provedene kako bi potaknule dječju kreativnost i motivirale ih za rad. Djeca su, inspirirana slikama Ivana Rabuzina, stvarala vlastite radove upotrebljavajući različite tehnike i materijale. Crtali su i slikali prema vlastitom viđenju, sjećanju, promatranju i zamišljanju. Kroz ovaj proces doznali su više o umjetniku, iznijeli svoja saznanja i poveznice s Rabuzinom, s obzirom na to da neka djeca dolaze iz njegova rodnog kraja, a i njihovi bake i djedovi poznavali su umjetnika, za njih je slikao neke slike i slično.

Ovo istraživanje bilo je vrlo korisno i meni i djeci. Naučili smo mnogo novih stvari, a smatram da će mi Rabuzinova djela i dalje služiti kao inspiracija za buduće aktivnosti. Kroz Rabuzinove slike djeca su naučila kako umjetnost može biti sredstvo izražavanja i način da bolje razumiju svijet oko sebe. Ovaj im je proces omogućio da razviju svoju kreativnost i maštu.

LITERATURA

1. Balić Šimrak, A. (2010). Predškolsko dijete i likovna umjetnost. *Dijete, vrtić, obitelj*, Vol 16/17, No. 62/63, 2-8. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/184161> (30. 4. 2024.)
2. Beisl, H. (1978): *Djeca crtaju*. Zagreb: Umjetnost i dijete
3. Belamarić, D. (1987): *Dijete i oblik-likovni jezik predškolske djece*. Zagreb: Školska knjiga
4. Bodulić, V. (1982): *Umjetnički dječji crtež: priručnik za odgajatelje i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga
5. Crnković, V. (2008): *Rabuzin; Bio-bibliografija / A Bio-Bibliography*. Zagreb: Hrvatski muzej naivne umjetnosti
6. Goodman, N. (2002): *Jezici umjetnosti. Pristup teoriji simbola*, Zagreb: Kruzak
7. Grgurić N., Jakubin M. (1996): *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje: metodički priručnik*. Zagreb: Educa
8. Herceg, I., Rončević, A., Karlavaris, B. (2010). *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa d.d.
9. Kuščević, D. (2013/2014): *Likovno-umjetnička djela u nastavi likovne kulture*. U: Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu. Zbornik radova Filozofskog fakulteta u Splitu, 2013/2014, broj 6/7, Split: Filozofski fakultet u Splitu, str. 46-49. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/file/227800> (28. 5. 2024.)
10. Petrač, L. (2015): *Dijete i likovno-umjetničko djelo. Metodički pristupi likovno-umjetničkom djelu s djecom vrtičke i školske dobi*. Zagreb: Alfa
11. Slunjski, E. (2013): *Kako djetetu pomoći da... (p) ostane kreativno i da se izražava jezikom umjetnosti*. Zagreb: Element

12. Škrbina, D. (2013): *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce

13. Starc, B. i sur. (2004): *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi*. Zagreb: Golden marketing – Tehnička knjiga

14. <https://www.enciklopedija.hr/clanak/rabuzin-ivan> (11. 6. 2024.)

PRILOZI

- Slika 1. Dječak G. P.: „To je v Remetincu crkva, drva, cesta, oblaki, sunce, polja, veliko cvijeće, trava, šalica velka i zvonice na crkvi.“
- Slika 2. Djevojčica A. L.J.: „Moj svijet je škola. Škola u Remetincu. Drva u teglinu, cvijeće, to je škola.“
- Slika 3. Dječak A. Ž.: „Kuća je moj svijet. U kući je tavan, poklon, prozori, kreveti i stepenice za tavan.“
- Slika 4. Dječak J. C. Č.: „Kuća, cvijet i opet kuća. Mama, baka i svi su doma.“
- Slika 5. Djevojčica P. M.: „Moja kuća, cvijeće, oblaci i sunce.“
- Slika 6. Dječak J. V.: „Cvijet je crvenonarančasti i žuti, veći je od cijele planete Zemlje.“
- Slika 7. Djevojčica D. Ž.: „Veći je od kuće, cvijet je crveni, iznutra žuti. Oko njega su leptiri.“
- Slika 8. Djevojčica E. G.: „Cvijet je veći od Marsa i od kuće i od curice i od planete Zemlje, Mars je ovaj kaj se vrti i cvijet ima šarene latice.“
- Slika 9. Djevojčica A. M.: „Taj cvijet je čudesan. Jako je lijep, ima plavu stabljiku i plavi list, a ovo zeleno na listu je kak su mravi pojeli. Veći je od kuće, ima ljubičaste i roze latice i ima malo crvenog ono kaj je inače žuto.“
- Slika 10. Djevojčica T. B.: „Cvijet je veći od kuće i ima puno veselja u njemu, da ima puno smijanja u svakoj kući. I listi su jako vlažni, da dođe malo čistog zraka ispred svake kuće.“
- Slika 11. Dječak A. J.: „Zamislil sam jednog ko ljamu, jednog ko pticu i gore je jež. Neki imaju malo smeđe, sive i bijele boje.“
- Slika 12. L. Č.: „Ja sam samo šest oblaka zamislil. Svi su drukčiji, ovaj (gore desno) izgleda ko krug, ispod kak pravokutnik, a ovaj ispod kak lopta. I bijeli su.“
- Slika 13. Dječak S. P.: „Oblak je s crtama i oblik jastuka. Ja sam ih puno zamislil. Ova crta, se tu, to su oblaci.“
- Slika 14. Djevojčica D. K.: „Svi su oblaci bili isti. Nebo je plavo, a oblaci bijeli. Ima ih jako puno.“
- Slika 15. Dječak G. P.: „Oblaci su bijeli, jedan je ravni kak izgleda, jedan u obliku kocke, jedan okrugli i jedan trokutasti. Plavo nebo i četiri oblaka sam zamislil.“
- Slika 16. Djevojčica T. F.: „Zelena drva i tamnosmeđa kora drveta i ima puno lišća.“
- Slika 17. Djevojčica A. M.: „Tu šumu sam vidla u knjigici. Jedno drvo je malo, a jedno najveće, a jedno je srednje. Boje su svijetlozelena, malo tamnozeleno i najtamnije zelene.“
- Slika 18. Djevojčica E. G.: „Drveća su šarena, crna je tu, zelena, svijetlozelena i put je valovit.“
- Slika 19. Djevojčica P. B.: „Drveća su puna grana i još su drveća zelena i tamna, više boja imaju. I oblaci su crni crni i malo bijeli.“

Slika 20. Dječak J. Ž.: „To je šuma.“

Slika 21. Djevojčica A. M.: „Bijeli i rozi božuri, unutra imaju malo zelenog, crvenog, bijelog i rozo. Latice su čupkaste.“

Slika 22. Dječak J. V.: „Latice je bilo prelagano za napraviti, one su ko crte. Latice su bijele i roze i unutra imaju malo zelene.“

Slika 23. Dječak D. Č.: „Cvijeće božur, roze i bijele boje, ima latice, stabljiku i listove.“

Slika 24. Dječak A. M.: „Cvijeće je kak okruglog oblika, latice su bijele i roze.“

Slika 25. Dječak A. Š.: „Bijelo, rozo i zmiješano roza z bijelim cvijeće i latice. Okruglo je. U sredini je žuto i crveno.“

IZJAVA O SAMOSTALNOJ IZRADI RADA

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom *Djela Ivana Rabuzina kao poticaj za likovno stvaralaštvo u dječjem vrtiću* izradila sama. Vlastoručnim potpisom potvrđujem izjavu o samostalnoj izradi rada.
